

Hevring Hede

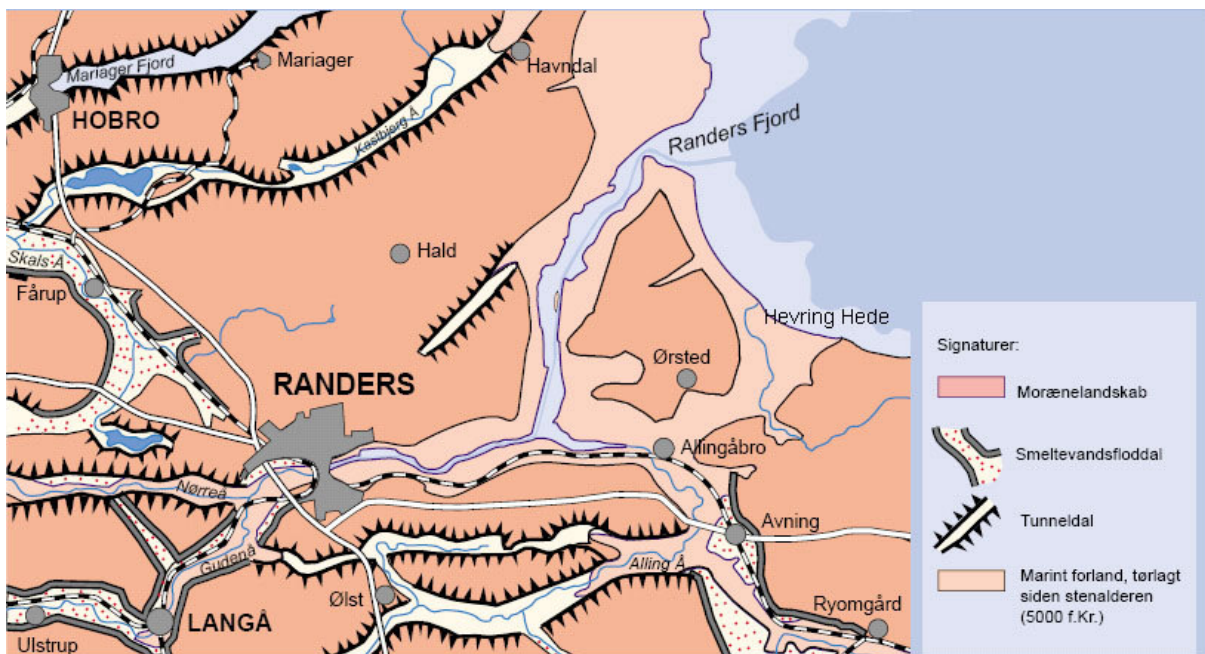
Landskabet omkring fjorden

Istidslandskabet omkring Randers Fjord er præget af Nordøstfremstødet, der skred ind over området fra Mellemsverige i slutningen af Weichsel Istiden. Nordøstfremstødet nåede frem til Hovedopholdslinien, der kan følges fra Viborg til den dansk-tyske grænse i syd samt til Bovbjerg i vest. Fremstødet afsatte tykke istidsaflejringer, der består af en blanding af sten, grus, sand og ler.

I takt med at Nordøstisen smeltede væk fra området, anlagde de smeltende ismasser et net af kanaler som drænedet vandet mod vest og syd. På steder, hvor smeltevandet strømmede under isen, blev der anlagt tunneldale, der i dag ses som stærkt nederoderede dale i landskabet. Et iøjnefaldende træk ved områdets store tunneldale er, at de alle er orienteret mod sydvest og vest til et fælles punkt omkring Viborg og Hald Sø.

Selve Randers Fjord er imidlertid ikke dannet som en tunneldal. Dog ses en mindre, men meget markant tunneldal i området syd for Øster Tørslev, hvori den nuværende Tvede Å har sit løb. Tunneldalen kan følges fra Øster Tørslev ved Randers Fjord til den lille by Linde godt 5 kilometer nord for Randers. Dalsænkningen er antageligt dannet i forbindelse med Nordøstfremstødet, på lige fod med de store tunneldale, der omgiver fjorden mod nord og syd.

I løbet af den fortsatte afsmeltning, fulgte smeltevandet i en periode Gudenåsystemet. Dog lå der flere steder endnu store dødimasser, som blokerede for vandets afstrømning. I en lang periode var den nuværende Randers Fjord fyldt op af ismasser. Det betød, at vandet fandt andre strømningssveje. Smeltevandets retning mod Hjarbæk Fjord, foregik således gennem Skals Å dalen indtil ismasserne i Randers Fjord endeligt smeltede.

Landskabselementer omkring Randers Fjord på baggrund af Per Smeds landskabskort over Danmark. Området er stærkt præget af stenalderhavets aflejringer, der i dag omgiver fjorden til alle sider. Fjordens ydre del, syd for selve udløbet, karakteriseres af et isoleret moræneplateau, hvis højeste punkter ligger omkring 45 meter over havet. Hevring Hede ligger nordøst for Ørsted på det marine forland fra Stenalderen. Fra: Århus Amt (1997): Natur og miljø i og omkring Randers Fjord.

Da det Ungbaltiske Fremstød for ca. 16.000 år siden nåede frem til den Østjyske Israndslinie havde Nordøstfremstødet ismasser i hovedreglen forladt Randers området. Da disse ismasser smeltede væk, udgjorde Gudenåsystemet endnu engang dræningsvejen, men denne gang foregik afstrømningen til Kattegat. Ismasserne i Kattegat området var på dette tidspunkt svundet så meget ind, at smeltevandet kunne følge Gudenådalen hele vejen gennem Randers Fjord og videre ud til Kattegat.

Det markante dalsystem, der i dag oversvømmes af Randers Fjord er dækket af tykke havaflejringer fra tiden lige efter istiden. Aflejringerne er afsat af stenalderhavet, der dækkede de kystnære egne for ca. 5.000 til 7.000 år siden, idet landet som følge af ismassernes vægt, endnu lå lavt.

Aflejringer fra Stenalderen

Fra slutningen af istiden har Randers Fjord i hovedtræk haft sit nuværende udseende.

Dog medførte stenalderhavets havniveaustigning en del ændringer i fordelingen af land og hav i tiden lige efter istiden. Da stenalderhavet stod højest, trængte havvandet ind i Randers Fjord og videre mod syd og vest. Stenalderhavets aflejringer kan i dag findes i Nørreådalen helt ind til Ø, der ligger nær Viborg samt i Gudenådalen til Langå syd for Randers.

Under den efterfølgende landhævning hævede området sig, således at de tidligere kystskrænter i dag findes inde i landet. Området har i alt hævet sig adskillige meter siden istiden sluttede.

Kig ud over stenalderhavets fossile kystskrænt Hevringholm. Det flade landskab i forgrunden udgør stenalderhavets gamle havbund. Foto: Tove Stockmarr (juni 2005).